

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อการประกันคุณภาพภายนอกในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

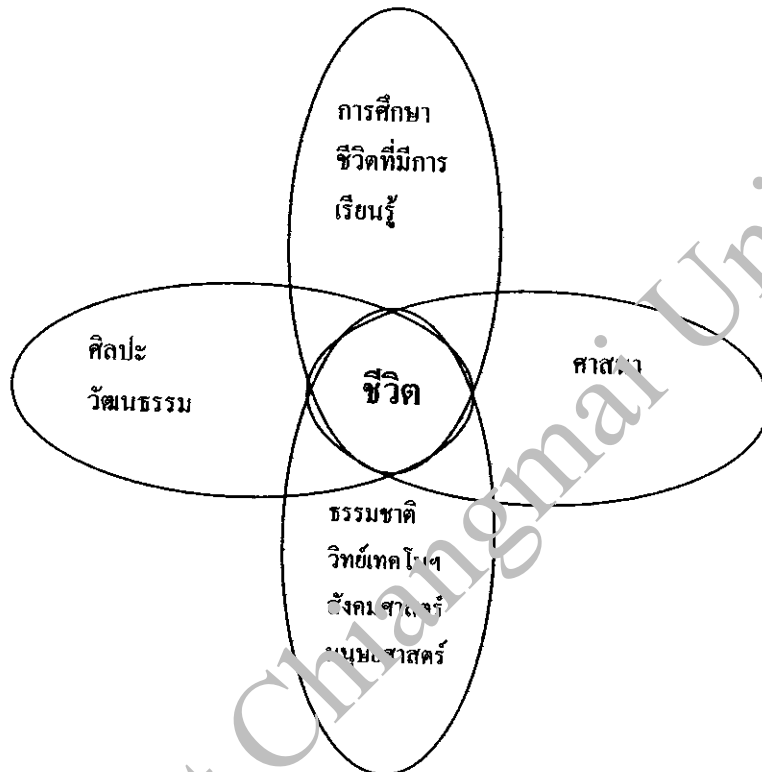
1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. แนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษา
3. แนวทางการประกันคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
4. มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) ได้มีการกล่าวถึงปรัชญาตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นปรัชญาที่มุ่งให้เกิดการบูรณาการ แบบองค์รวมที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้คนไทยมีความสุขพึ่งตนเอง และก้าวทันโลก โดยยังรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้ สามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม มีระบบคุ้มกันที่ดี มีความยืดหยุ่นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับการมีคุณภาพ และความซื่อสัตย์สุจริตและเน้นให้ครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่มีความสำคัญที่สุด และพัฒนาอย่างมี “คุณภาพ” ทั้งด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ดังนั้น หลักการแห่งกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นี้ จึงเป็นแผนบูรณาการหลักการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เชื่อมโยงอยู่ในกระบวนการเดียวกันอย่างมีดุลยภาพ และให้มีความต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่สำคัญ ต่อด้วยการพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนไทยทุกคนต้องเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ รวมทั้งต้องเป็นการศึกษาให้มีทักษะอาชีพ สามารถแสวงหาความรู้ใหม่ได้จากแหล่งความรู้ต่างๆ การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลให้มี

ทักษะอาชีพ พัฒนาสมรรถนะ เพื่อการแข่งขันและรู้เท่าทันโลก รวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อช่วยให้คนสามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตที่ดีและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนทุกด้านดัง แผนภูมิที่ 1 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546 : 6-7)

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวความคิดในการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 7)

จากทิศทางของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 9 พอสรุปได้ว่ามุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและควมอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยยึดปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อการดำเนินชีวิตของคนไทย และเสริมสร้างศักยภาพชีวิตของคนไทยให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546 : 15-30) หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาไว้อย่างละเอียด เช่น มาตรา 47 ให้มีการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดใน

กฎกระทรวง ส่วนมาตรฐานที่ 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก มาตราที่ 49 ให้มีสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา ให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน มาตราที่ 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น มาตรา 41 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นระดับที่สำคัญต่อประเทศ และเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เป็นการจัดประสบการณ์ด้านความรู้ ความสามารถทักษะและคุณค่าที่จำเป็นต่อชีวิต ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการสื่อสารทั้งด้านการพูดและการเขียน ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมีความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่จะใช้ในการดำรงชีวิต ส่วนด้านคุณค่านั้น หมายรวมถึง ความมีจิตใจอันดีงาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา การอนุรักษ์สืบสานเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติและทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน ก็มีวิสัยทัศน์ที่ทันต่อความเป็นไป และความก้าวหน้าในสังคมโลก นโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ รัฐบาลจะไม่ยอมแพ้สืบทอดปณิธานอย่างทั่วถึงให้กับทุกคนอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ด้วยหลักการกระจายอำนาจ โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม

เหมาะสมกับวัย มีความรู้คู่คุณธรรมที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข บนพื้นฐานความเป็นไทยอย่างมีศักดิ์ศรี และภาคภูมิใจ สามารถพึ่งตนเอง มีทักษะที่จะแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลพอที่จะรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก มีจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาไทย

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน จะเป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยปรับปรุงประยุกต์ให้เข้ากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้สากลและภูมิปัญญาไทย เพื่อให้ประชาชนไทยมีชีวิตที่ดีงาม เก่ง และมีความสุข ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเอื้ออาทร โดยมีมาตรการต่างๆ ในการดำเนินการ ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา กำหนดนโยบายแผนงานไว้อย่างชัดเจน และเน้นให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการให้มากขึ้นในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย

2. แนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษา

สงป ลักษณะ (2540 : 28-33) กล่าวว่า การศึกษาเป็นเครื่องมืออันพิเศษของการพัฒนามนุษย์ ให้มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนเก่ง เป็นคนดี สร้างสรรค์สังคมประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ มาถึงวันที่สังคม เริ่มสงสัยว่าผลของการได้รับการศึกษาของเยาวชน ไม่ได้ทำให้ผู้เรียนเกิดความเก่งกล้าสามารถตรงกับความคาดหวังของสังคมได้ทั่วถึงกัน ประชาชนไม่แน่ใจมาตรฐานของการเรียนการสอน และสถานศึกษาทุกระดับจะผลิตผู้จบการศึกษาให้ได้มาตรฐานสูงทัดเทียมกัน การคุ้มครองผู้บริโภค ที่ส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาศาสนสถานศึกษาต่างๆ ไม่ได้มีโอกาสทัดเทียมกัน ในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในขณะที่ผู้จัดการศึกษามีความเชื่อมั่นในความสมบูรณ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีอยู่ในสถานศึกษาทุกแห่ง เช่น

1. ระบบหลักสูตร
2. ระบบการจัดการเรียนการสอนของครู
3. ระบบการควบคุมคุณภาพโดยผู้บริหาร
4. ระบบเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน เช่น สื่อ หนังสือ อุปกรณ์เครื่องมือ เทคโนโลยี ฯลฯ
5. ระบบการติดตามประเมินผล นิเทศ อบรมครู
6. ระบบการสนับสนุนโดยหลักการบริหาร และโดยชุมชนมีส่วนร่วม

องค์ประกอบเหล่านี้กำลังถูกลดความเชื่อถือโดยสังคม เพราะผลผลิตของการศึกษายังต่ำกว่าความคาดหวัง ระบบการประกันคุณภาพได้รับการพิจารณาว่าน่าจะเป็นนวัตกรรมเชิงกลไกการเร่งรัดและความคุมการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานได้ดีกว่าเดิม คำถามจะตามมา เช่น ประกันอะไร ประกันทำไม ใครจะเป็นผู้ประกัน ใครจะได้รับประโยชน์จากการประกัน และจะเชื่อถือได้เพียงใด ถ้ามีระบบประกันคุณภาพแล้วสิ่งใดจะเกิดขึ้นทันตาเห็น เพราะเคยปรากฏหลายครั้งที่ทางผู้จัดการศึกษาคิดค้นระบบหัตถวิธีขึ้นมาให้ทันแต่ระยะหนึ่งแล้วคุณภาพการศึกษาก็ยังเป็นดังที่เห็น

Cryer (อ้างใน สวบ ลักษณะ, 2540 : 28-33) กล่าวไว้ในบทความ "Preparation Quality Assessment and Audit Establishing a Quality Assurance System in Higher Education" ว่า "การประกันคุณภาพการศึกษา คือ แผนงานและปฏิบัติการทั้งหลายที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการให้การศึกษาจะสนองตอบต่อคุณภาพที่กำหนด"

คุณภาพ คือ ผลรวมของคุณลักษณะและคุณสมบัติของผลผลิตของสถาบันการศึกษาที่จะสนองตอบตรงต่อความต้องการที่กำหนด

ความคิดหลักก่อนที่จะนำมาสู่ระบบประกันคุณภาพได้มีการพัฒนาเป็นหลักการและแนวคิดต่างๆ เช่น

1. การศึกษามาตรฐาน (Standards) เพื่อกำหนดคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การชี้วัดที่ชัดเจนของผลผลิต กระบวนการ และปัจจัยการจัดการศึกษา
2. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) เพื่อให้ความมั่นใจว่าวัตถุดิบ เครื่องจักร กระบวนการผลิต และผลผลิตเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานซึ่งริเริ่มในวงการมาตรฐานอุตสาหกรรมระหว่างชาติ (International for Standards) เช่น ISO 9000
3. สถานศึกษามีผลผลิตตรงกับความต้องการของชุมชน (Accountability)
4. สถานศึกษาผ่านการรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษา (Accreditation)

องค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ให้สถานศึกษาสามารถวางแผนและการ (Planning Management) ให้ผู้เรียนได้สมบูรณ์ตรงตามความมุ่งหวังของสังคม

ระบบการประกันคุณภาพ มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 4 ระบบ คือ

1. มาตรฐานคุณภาพ (Quality Standards) สถานศึกษาจัดทำมาตรฐานของผลผลิต โดยใช้ข้อมูลจากหลักสูตรและความต้องการของสังคม ให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ มีตัวบ่งชี้และเกณฑ์การชี้วัดที่ครอบคลุม และแบ่งเป็นระดับต่างๆ เพื่อเป็นเป้าหมายร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง
2. มาตรฐานการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) สถานศึกษาวางแผนการจัดการบริหารภายในเป็นระบบชัดเจน เพื่อเป็นวิธีทางนำไปสู่มาตรฐานที่ต้องการ ซึ่งควรสะท้อนการจัด

องค์กร การจัดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การจัดปัจจัยเครื่องอำนวยความสะดวกในด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ การวางแผนการปฏิบัติการ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน การติดตาม กำกับ นิเทศ ประเมินผลการปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติตามแผน ฯลฯ

3. ระบบการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาเอง (Quality Assessment) สถานศึกษาจัดระบบประเมินผลผลิตของผู้เรียนตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ของคุณลักษณะผู้เรียน และประเมินต่อเนื่อง เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าของผลผลิต นำมาเป็นข้อมูลป้อนกลับสู่การปรับปรุงพัฒนาระบบการเรียนการสอน รวมถึงมีรายงานที่ชัดเจนถึงเป็นข้อมูลสะสมส่วนบุคคลของผู้เรียน (Portfolio หรือ Black Folder)

4. ระบบตรวจสอบคุณภาพโดยองค์กรภายนอก (Quality Auditing) เป็นกลไกที่เร่งรัดเสริมการบริหารจัดการของสถานศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน จะมีผู้แทนของชุมชนในท้องถิ่นร่วมเป็นคณะบุคคล ทำหน้าที่พิจารณาองค์ประกอบที่ 1, 2, 3 แผนงาน รายงาน อาจจัดคณะเยี่ยมเยือนเพื่อหาข้อมูลเสริมบางจุด (ON-the-Spot-Check) เพื่อให้การรับรองว่าสถานศึกษามีการวางแผน มีการจัดการ มีการปฏิบัติงาน และมีผลผลิตตรงกับเกณฑ์มาตรฐาน และเพื่อเร่งรัดชี้แนะส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไข ให้การเสริมแรงและขยายองค์ความรู้เกียรติในส่วนที่ประสบความสำเร็จครบถ้วนเป็นที่น่าพอใจ ก็อาจเว้นช่วง 3-5 ปี ก่อให้เกิดการติดตามประเมินตรวจสอบใหม่อีกครั้ง

จากการศึกษาองค์ประกอบระบบการประกันคุณภาพ พอสรุปได้ว่า จุดเด่นของระบบประกันคุณภาพ คือ การจัดการศึกษามีภาพลวงหน้าชัดเจนว่าต้องการให้บังเกิดผลผลิตอะไร ควรมีกระบวนการปฏิบัติอย่างไร จึงจะไปสู่ผลที่ต้องการที่ดี และจะตรวจสอบผลได้อย่างไรว่าบรรลุผลแล้ว องค์ประกอบที่น่าสนใจ อีก ระบบตรวจสอบโดยกลไกภายนอกสถานศึกษา จะทำให้บังเกิดการเร่งรัดคุณภาพการปฏิบัติ กระดมสรรพกำลัง เพื่อช่วยเสริมสร้างการปฏิบัติ และให้การยอมรับยกย่องเมื่อประสบผลสำเร็จ และเป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยเรามีระบบที่ดีมากมาย จุดสำคัญคือตัวบุคคลในระบบที่จะเป็นหัวใจของการปฏิบัติให้บังเกิดผลได้ดีหรือล้มเหลว กลไกของการบริหารบุคคลจึงควรมีได้รับการพิจารณาเพื่อให้บังเกิดความเยียบคมในประสิทธิภาพ บังเกิดการรักษาวินัย กำลังใจของผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ และบังเกิดการกำจัดผู้ที่ถ่วงประสิทธิภาพของการปฏิบัติ ทั้งการมอบอำนาจอย่างแท้จริงให้สถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติประกันคุณภาพในความโออบอุ้มดูแลของชุมชน จะเป็นทิศทางที่ช่วยให้สถานศึกษารับผิดชอบต่อชุมชนมากขึ้น เป็นกลวิธีที่จะช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบจัดการศึกษาได้มากขึ้น อีกทั้งการให้เวลาสถานศึกษาได้ลงมือพัฒนาตนเอง โดยเริ่มจากข้อมูลพื้นฐาน (Baseline) ให้ความเป็นอิสระในการคิดริเริ่ม กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาโดยตนเอง ให้เวลาที่สถานศึกษาจะมีเป้าหมายและมาตรฐานแตกต่างกันใน

ระยะแรกให้เวลาในการเพียรพยายามปรับปรุงตนเองไปสู่มาตรฐานที่สมบูรณ์ จะเป็นแนว
 ดำเนินการที่ช่วยเพิ่มความสำเร็จของการประกันคุณภาพ

จะเห็นได้ว่าหลักการประกันคุณภาพการศึกษา ทุกคนทำได้ไม่ยาก ดังเช่น รุ่ง แก้วแดง
 (2544 : 5) กำหนดสาระที่ทำความเข้าใจง่าย ๆ ของการประกันคุณภาพการศึกษา ที่สามารถนำไป
 ประยุกต์ใช้ได้ทันที เช่น

1. การประเมินคุณภาพมุ่งเพื่อพัฒนา ไม่ใช่เพื่อตรวจสอบหรือจับผิด
2. การบริหารกับการประกันคุณภาพเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ใช่ทำแบบแยกส่วน
3. หัวใจการบริหารการศึกษา คือ การบริหารการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ใช่ละเลยงานด้าน
 การสอนหรือให้ความสำคัญของงานด้านนี้เป็นส่วนน้อย
4. “แผน” เป็นพิมพ์เขียวในการทำงานจริงๆ ไม่ใช่ทำแผนเพียงเพื่อแจ้งต่อผู้อื่นว่ามีแผน
 อยู่แล้ว
5. การประกันคุณภาพของหน่วยงานเป็นเรื่องที่ต้องทำทุกวัน และต้องทำตลอดเวลา
 ไม่ใช่มอบหมายให้ทำเป็นบางกลุ่มและทำเป็นบางช่วงเวลา
6. การประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ใช่
 ต้องแบ่งคนหรือแบ่งเวลาเพื่อดำเนินการเรื่องนี้แยกจากกัน
7. การประกันคุณภาพ ถ้าจะให้มีความถูกต้องต้องเริ่มที่ผู้บริหาร ไม่ใช่มอบให้บุคคล
 หรือคณะบุคคลดำเนินการกันเองตามลำพัง
8. ประโยชน์ของการประเมินผลอยู่ที่ได้นำผลจากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขส่วนที่
 บกพร่อง ไม่ใช่ประเมินเพียงเพื่อหวังให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด

แนวความคิดโดยสรุปชี้ให้เห็นว่า การประกันคุณภาพเป็นเรื่องที่ง่าย เป็นเรื่องปกติ เป็น
 เรื่องที่เป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่ต้องทำ หรือต้องสร้างวัฒนธรรมในการทำงานเพื่อมุ่งปรับปรุง
 คุณภาพของงานที่แต่ละคนรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น

3. แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ปัจจุบันมีกระแสเรียกร้องที่รุนแรงต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพสูง ต้องการให้มีการตรวจสอบมากขึ้น ผู้ปกครองต้องการรู้ว่าบุตรหลานของตน เมื่ออยู่ในโรงเรียนทำอะไรได้ดีเพียงไร และชุมชนต้องการที่จะมั่นใจว่าโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐาน โรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น จะต้องเป็นโรงเรียนที่มุ่งมั่นจะสร้างระบบคุณภาพให้ผลผลิต (นักเรียน) สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า โรงเรียนที่ไม่มีเด็กเข้าเรียน โรงเรียนที่มีเด็กกล่าวขานว่า ผู้บริหาร ไม่อยู่โรงเรียน ผู้บริหารเผด็จการ ทุจริต ปล่อยปละละเลย ขาดภาวะผู้นำ ผู้สอนทิ้งห้องเรียน ไม่เอาใจใส่นักเรียน ชอบใช้อารมณ์ ชอบใช้คำพูดทำลายนักเรียน ฯลฯ กล่าวขานเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้ขาดความมั่นใจในโรงเรียน การที่โรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพเป็นการรับประกันระบบการบริหารคุณภาพขององค์กร เป็นการสร้างความมั่นใจว่า ผลผลิต (นักเรียน) เมื่อออกมาจากกระบวนการแล้วจะมีคุณภาพที่ดีตรงความต้องการของลูกค้า ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา

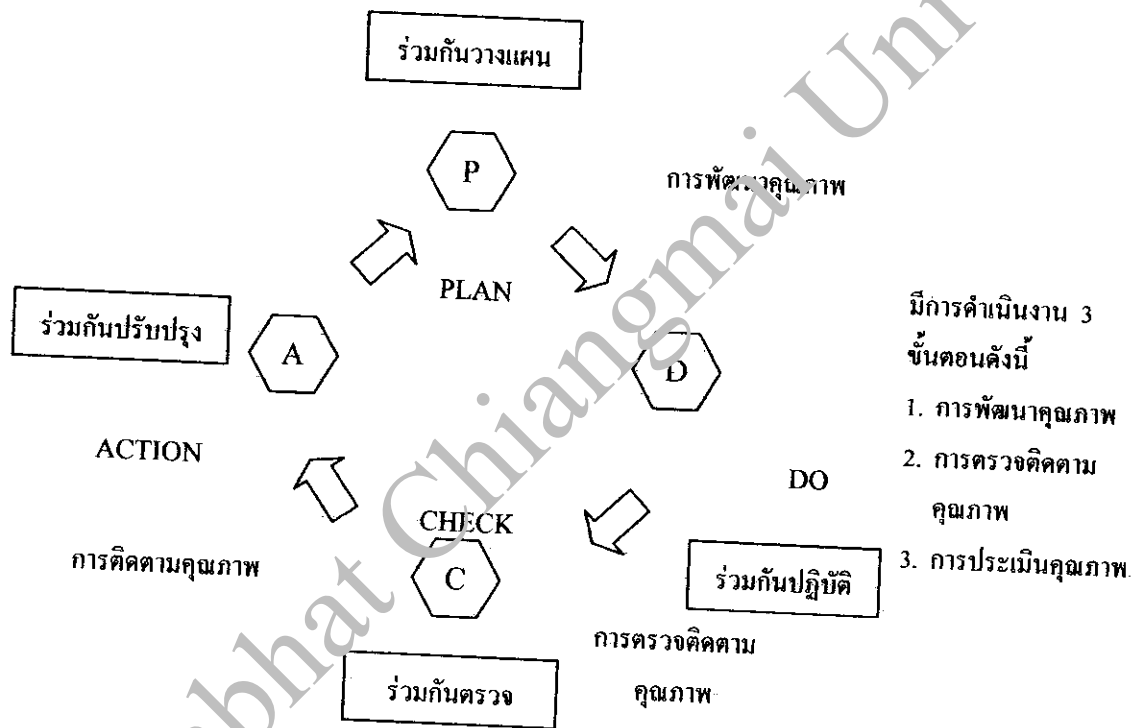
โรงเรียนจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อนักเรียนและผู้ปกครองนั่นคือ ผลผลิต (นักเรียน) ต้องตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดในด้านผู้ปกครองต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ในรูปของคณะกรรมการโรงเรียน โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานที่กำหนดซึ่งรวมทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร และด้านครู โรงเรียนจะต้องกำหนดมาตรฐานโดยคณะกรรมการโรงเรียน เมื่อได้มีการจัดการศึกษานักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ก็จะมีการกำหนดมาตรฐานให้สูงขึ้น และดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องปราศจากความพึงพอใจ มาตรฐานด้านผู้เรียนจะถูกยกระดับให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงมาตรฐานระดับจังหวัด และมาตรฐานชาติ นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา (Authorities) กล่าวคือ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับนโยบายและนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรม

คุณภาพที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญคือ คุณภาพของผลผลิต แต่การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่ลูกค้าพอใจนั้น จะต้องมาจากคุณภาพของกระบวนการ (Process Quality) และคุณภาพของบุคลากร (Human Quality) กระบวนการที่มีคุณภาพและคนที่มีคุณภาพเท่านั้นจึงจะสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้ และกระบวนการที่มีคุณภาพ จะต้องเป็นกระบวนการที่ครบวงจรคุณภาพของคนต้องได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้ทำงานอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ รู้ถึงวิธีทำงานที่ถูกต้อง

และจะต้องพัฒนาคุณภาพของคนในลักษณะที่สร้างบรรยากาศของการรักการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงงาน และพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองมีมูลค่าเพิ่มอยู่ในตัว

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึงการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม

แผนภูมิที่ 2 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 10)

จากแผนภูมิจำกัด การควบคุม และการตรวจสอบคุณภาพ ก็คือ กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพ ตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน และดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน และดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้

เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่และต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตาม และประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความมั่นใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการบริหารคุณภาพวงจร PDCA ดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการดำเนินงานทุกคนมีส่วนร่วมและมีการประสานสัมพันธ์กันทุกฝ่าย ทุกคน แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดแนวทางให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ แต่งตั้งบุคลากรทำการตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษา จัดให้มีข้อมูลเพียงพอในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา นำมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและแผนพัฒนา

การพัฒนามาตรฐานการศึกษา มุ่งเน้นมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ของผู้ที่เรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดทำแผนที่เป็นระบบพื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษา ประกอบด้วย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน สมบูรณ์ ครอบคลุม การพัฒนาทุกกิจกรรมที่กำหนดอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำกับติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ให้บรรลุเป้าหมายแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่กำหนดไว้ โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ที่ชัดเจน ครอบคลุมงาน โครงการของสถานศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การตรวจสอบ และทบทวนภายใน โดยบุคลากรในสถานศึกษาดำเนินการและตรวจสอบและทบทวน จากหน่วยงานต้นสังกัด

การประเมินผลคุณภาพการศึกษา เน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับชั้นที่เป็นตัวประกอบ ได้แก่ ป.3 ป.6 และ ม.3 โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน โดยหน่วยงานส่วนรวมกับคณิสต์

การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา เป็นการนำข้อมูลผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพการตรวจสอบและทบทวนภายในและภายนอก มาประมวลรายงานผลการพัฒนาคุณภาพประจำปีการศึกษา ซึ่งจะนำไปใช้ในข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพต่อไป

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ เป็นกลไกส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการส่งเสริมพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบการประกันคุณภาพ

โดยมีกระบวนการวางแผน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. การวางแผน (Plan : P) จุดเริ่มต้นสำคัญของการบริการ การทุกประเภททุกชนิดต้องเริ่มต้นจากการวางแผนก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการควบคุมคุณภาพ ซึ่งมีวงจรอยู่ 4 ประการ คือ การวางแผน (Plan : P) ปฏิบัติตามแผน (Do : D) ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน (Check : C) และการปรับปรุงแก้ไข หรือ จัดทำคู่มือไว้ใช้ในครั้งต่อไป (Act : A)
2. การปฏิบัติตามแผน (Do : D) เมื่อทำการวางแผนเสร็จ ขั้นที่ 2 ของการควบคุมคุณภาพคือการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ
3. การตรวจสอบ (Check : C) ในการควบคุมคุณภาพโดยใช้วงจรที่เรียกว่า วงจรเดมมิง (Deming Circle) ตามชื่อเจ้าของผู้คิดค้น ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ และการแก้ไขปรับปรุง (P-D-C-A) ซึ่งได้กล่าวถึงการวางแผนการปฏิบัติตามแผนไปแล้วนั้น ขั้นตอนที่มีความสำคัญมากอีกขั้นตอนหนึ่งคือการตรวจสอบการตรวจสอบแบ่งออกเป็นสามช่วงคือ ช่วงที่หนึ่งก่อนเอาแผนไปปฏิบัติเป็นการตรวจสอบความพร้อมเมื่อพร้อมแล้วจึงมีปฏิบัติตามแผน ช่วงที่สองเป็นการตรวจสอบระหว่างดำเนินการเพื่อประเมินว่าเสร็จตามขั้นตอนที่วางไว้หรือไม่ ทันตามกำหนดในแต่ละขั้นไหม เพื่อแก้ไขปรับปรุง มีปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อทำการแก้ไขปัญหา
4. การปรับปรุงแก้ไขหรือจัดทำคู่มือ (Action : A) หลังจากนำแผนไปปฏิบัติ จำเป็นที่จะต้องคอยกำกับตรวจสอบควบคุมว่าได้มีการนำแผนไป ปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้ล่วงหน้าหรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขเป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้หรือตามเป้าหมายที่วางไว้ ถือเป็นการปรับปรุงแก้ไขในระหว่างดำเนินการ (On going) และเมื่อดำเนินการตามแผนจนเสร็จสิ้นแล้วจะปรากฏผลสองลักษณะ คือ

1. ผลผลิตหรือการให้บริการ (ถ้าเป็นการให้บริการ) มีปัญหาอย่างไรหรือไม่ ถ้ามีปัญหาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ก็ต้องแก้ไขปรับปรุงเพื่อป้องกันมิให้ปัญหานั้นเกิดซ้ำอีก

2. ผลผลิต หรือ การให้บริการ เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้และลูกค้าหรือผู้ใช้ผลผลิตมีความพึงพอใจ ก็ให้จดบันทึกกระบวนการผลิตหรือให้บริการ ตลอดจนวัตถุดิบหรือปัจจัยที่ใช้ไว้ว่าในการดำเนินการที่ก่อให้เกิดผลครั้งนี้มีกระบวนการและวัตถุดิบใดบ้าง เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

การบันทึกไว้เช่นนี้ ถือว่าเป็นการจัดทำคู่มือปฏิบัติที่ป้องกันผลไม่พึงประสงค์ เช่น ถ้าใช้คนที่มีคุณลักษณะแบบที่กำหนดไว้ในคู่มือ และมีขั้นตอนครบถ้วนตามที่บันทึกไว้ในคู่มือผลผลิตที่เกิดขึ้นจะทำให้ลูกค้าพึงพอใจ ถ้าปฏิบัติตามข้อกำหนดในคู่มือครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานที่วางไว้ก็น่าที่จะก่อให้เกิดผลเช่นเดียวกันด้วย ถือว่าเป็นการบริหารความเสี่ยงอย่างหนึ่งเพราะถ้าลองทำวิธีการอื่นผลอาจจะออกมาไม่เหมือนเดิมก็ได้

1. การเตรียมการ จะเป็นการกำหนดวิธีการวางแผน กำหนด โครงสร้าง และกลไกการทำงาน รวบรวมข้อมูลที่เป็น กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษา

2. การวางแผน เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งการวางแผนจะต้องคำนึงถึงกิจกรรมหลัก ๆ ของขั้นตอนนี้ครอบคลุมถึง การศึกษาวิจัยสถานการณ์ต่าง ๆ การกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาในอนาคตการประมาณการวงเงินค่าใช้จ่ายการกำหนดเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญทดสอบแนวทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

3. การจัดทำแผน เป็นการเตรียมเอกสารแผนที่ระบุการทำงานเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบาย เพื่อให้หน่วยงานหรือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจพิจารณาให้ความเห็นชอบและมอบหมายให้ฝ่ายปฏิบัตินำไปจัดทำและเฝ้าติดตาม

4. การจัดทำรายละเอียดของแผน เนื่องจากการจัดทำแผนไม่ได้ระบุรายละเอียดไว้พอที่จะนำไปปฏิบัติได้ หลังจากที่มีการอนุมัติแผนแล้ว หน่วยงานที่รับผิดชอบจำเป็นต้องจัดทำรายละเอียดเป็นแผนงานโครงการ ตลอดจนพื้นที่ปฏิบัติการต่อไป

5. การนำแผนไปปฏิบัติ ได้แก่การจัดทำแผนประจำปี เพื่อประกอบในการของบประมาณและแผนปฏิบัติการประจำปีหลักจากที่ได้รับอนุมัติงบประมาณแล้ว ซึ่งหมายถึงการบริหารและการจัดการนั่นเอง

6. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแผน เมื่อมีการนำแผนไปปฏิบัติแล้วจะต้องมีการติดตาม ประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และรวบรวมข้อมูลสำหรับปรับปรุงหรือเตรียมการวางแผนในวงจรหรือกระบวนการรอบต่อไป

เมื่อมีการวางแผนงาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการแล้ว ก็จะมีการกำหนดโครงการเพื่อรองรับแผนงานดังกล่าว ดังนั้น โครงการจึงเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนพัฒนาซึ่งช่วงให้เห็นภาพ และทิศทางการพัฒนา ขอบเขตของการพัฒนาที่สามารถติดตามและประเมินได้โครงการต่าง ๆ จะเกิดจากลักษณะความพยายามที่จะจัดกิจกรรม หรือดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อบรรเทาหรือ ลด หรือขจัดปัญหาและตอบสนองความต้องการในการพัฒนาสำหรับปัจจุบัน และอนาคต

แนวทางการประกันคุณภาพภายใน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ โดยมีกระบวนการวางแผนการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งทุกฝ่ายต้องดำเนินการร่วมกันทุกขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน เป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้า เพื่อจะทำให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน รับผิดชอบงานระยะเวลา และทรัพยากรที่ต้องใช้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น การวางแผนจึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก การจัดทำระบบมาตรฐานศึกษาเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งของการวางแผนการจัดการศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีธรรมนูญสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อใช้วางแผนงานที่จะกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจุดหมายของธรรมนูญสถานศึกษาก็เพื่อการมีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามีจุดเน้นการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและมาตรฐานการศึกษาของชาติ นอกจากนี้เพื่อให้เกิดการร่วมมือสนับสนุน การสร้างศรัทธา เกิดการยอมรับ จากผู้ปกครอง ชุมชน โดยแสดงให้เห็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน รวมถึงหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้

2. การปฏิบัติตามแผน เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ทุกฝ่ายควรร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข โดยจัดอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และกำกับ ติดตาม (Monitoring) ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม และทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน และสิ่งสุดท้ายที่ขาดไม่ได้คือ การนิเทศติดตามงานในระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องกำกับและติดตามว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ หรือมีปัญหาหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผนหรือมีอุปสรรคปัญหา จะได้นำมาแก้ไข

ปรับปรุงต่อไป ซึ่งกระบวนการนิเทศเป็นกระบวนการหนึ่งที่ผู้บริหารควรนำมาใช้นิเทศติดตามงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเอง

3. การตรวจสอบประเมินผล การประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด และต้องปรับปรุงแก้ไขตรงไหนบ้าง ดังนั้นผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาจึงต้องเก็บความสำคัญของระบบการประกันภายใน มีการประเมินตนเอง เพื่อรองรับการประเมินภายนอก โดยเป็นการประเมินในงานที่ทำอยู่เป็นประจำ ซึ่งการประเมินนั้นเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา ไม่ใช่การจับผิด และไม่ใช่ว่าเรื่องที่ทำยากหรือทำแบบประเมินอะไรมากมาย เพื่อการดำเนินการประเมินไปสู่จุดหมายที่ต้องการควรมีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ และมีการปรับปรุงอยู่เสมอ

4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุง หลังจากที่ได้ดำเนินการ ขั้นตอนต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ก็จะนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแปลผล ในสภาพรวมแล้วนำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร และใช้ในการวางแผนต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าว สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบและต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากร โดยสถานศึกษา ต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว พอสรุปได้ คือ ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ สถานศึกษาต้องจัดโครงสร้างการบริหารให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา มีการเตรียมความพร้อมของบุคลากร แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมีการวางแผนจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษาให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ต้องกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา เพื่อเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาหลังจากนั้นสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับสถานศึกษา เพื่อดำเนินการปฏิบัติงานตามแผนดำเนินงานที่ได้ร่วมกันวางไว้ ขั้นต่อไปคือ ต้องมีการตรวจสอบ ทบทวนและติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการประเมินสถานศึกษา โดยมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการประเมินคุณภาพมาตรฐานสถานศึกษาและขั้นตอนสุดท้ายหลังจากมีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา คือ การรายงานผลการดำเนินการให้หน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนทราบ

กลยุทธ์ในการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ผู้บริหารชี้แจงหลักการและนโยบายในการประกันคุณภาพการศึกษาให้บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน รับทราบ

1.1 ความจำเป็น

1.2 ความจำเป็นและหลักการในการประกันคุณภาพสถานศึกษา

1.3 นโยบายประกันคุณภาพการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ชี้แจงกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา มีอะไรบ้าง

2.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

2.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา

3. กระบวนการศึกษาตนเอง โดยทุกคนมีส่วนร่วม

3.1 การศึกษาตนเองภายในโรงเรียน

3.2 การจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง

4. ชี้แจงวิธีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

4.1 วัตถุประสงค์ ของการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

4.2 คุณสมบัติ และองค์ประกอบ ของคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

4.3 แนวทางในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

4.4 การเตรียมการเพื่อรับการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

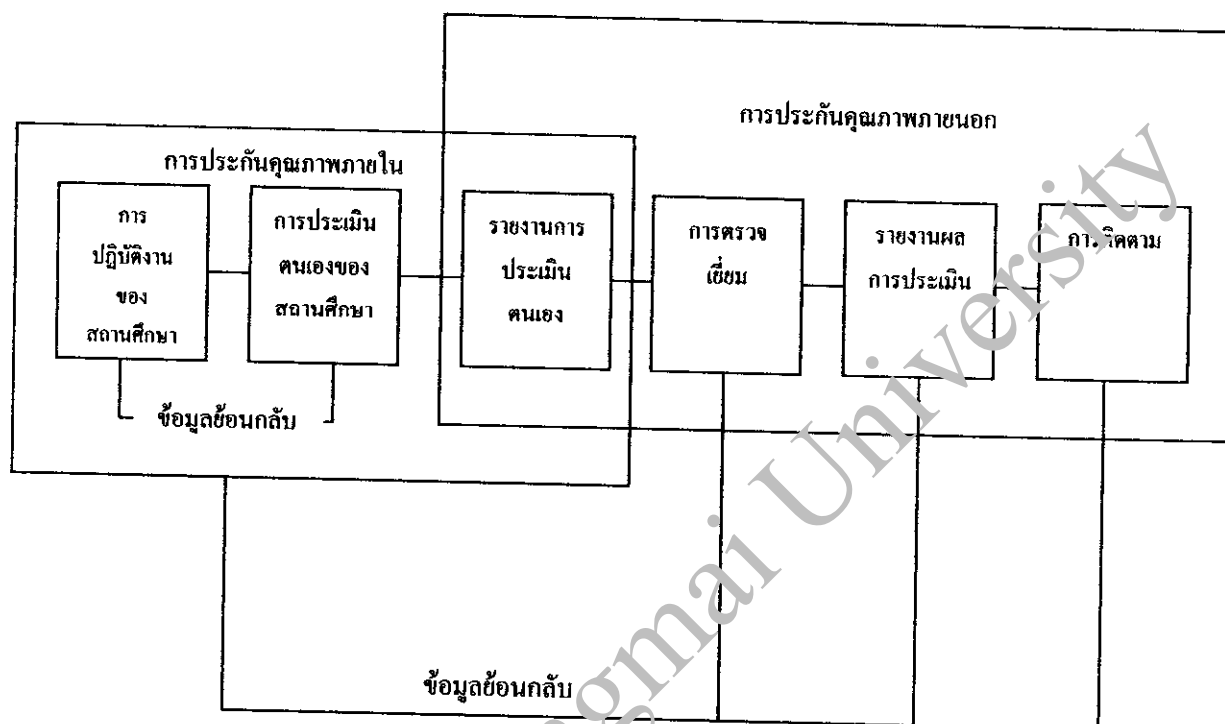
4.5 การดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

4.6 วิธีการเขียนรายงานผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

ดังนั้น ผู้บริหาร คือ ผู้นำคุณภาพการศึกษา ประเด็นสำคัญของการประกันคุณภาพเพื่อต้องการให้สถานศึกษามีคุณภาพทัดเทียมกันและอยู่ในมาตรฐานที่กำหนด ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาถือเป็นเครื่องมือทางการบริหาร และการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา การประกันคุณภาพ ประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพ การตรวจติดตามคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ การประเมินคุณภาพแบ่งเป็น ประเมินคุณภาพภายใน และภายนอก การประกันคุณภาพการศึกษาเป็น การตรวจสอบคุณภาพด้วยการประเมินคุณภาพทั้ง 2 ประเภท และนำผลที่ได้จากการประเมินมา ปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา ผู้ที่จะผลักดันให้สถานศึกษาเกิดการประกันคุณภาพได้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการประกันคุณภาพการศึกษา จะสามารถสื่อสารกับคณะครู ภายในสถานศึกษา ให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และร่วมมือกันเพื่อให้ บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

แผนภูมินี้อธิบายว่า การปฏิรูปเพื่อมุ่งเป้าหมายของเด็กไทยจะเริ่มขึ้นอย่างไร เนื่องจากที่ผ่านมามีความสำคัญที่ระบบประเมินมาก แต่หัวใจระบบประกันคุณภาพอยู่ที่ระบบพัฒนาคุณภาพ ซึ่งเราไม่ได้ส่งเสริมไม่ได้ให้กำลังใจอย่างจริงจัง

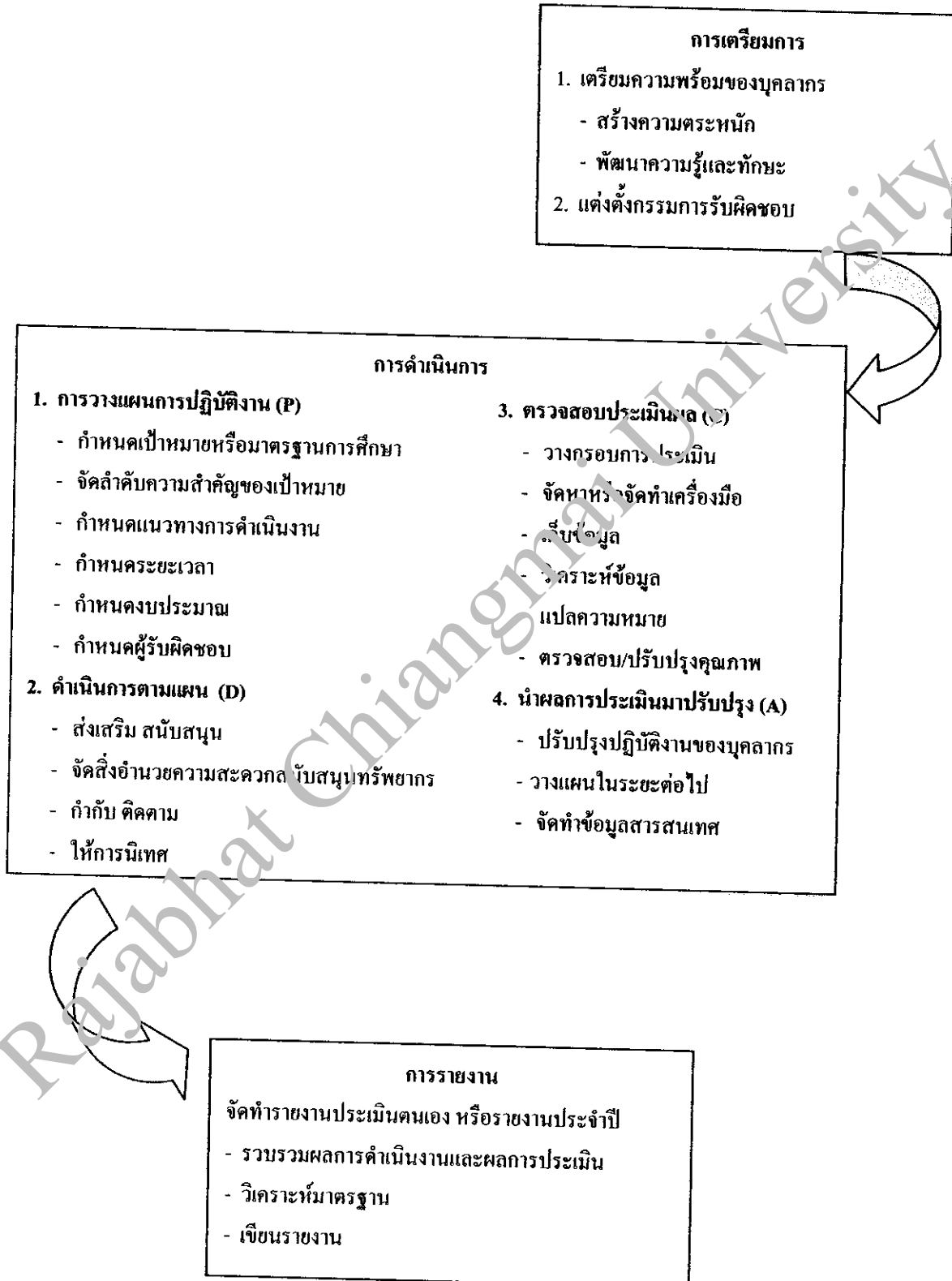
แผนภูมิที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3)

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการประกันคุณภาพภายในมีความสัมพันธ์กับการประเมินผลภายนอก จะใช้รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา โดยยึดการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาเป็นแนวทาง และจะใช้รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาเป็นหลักฐานสำคัญในการประเมิน ซึ่งกรอบการประเมินคุณภาพภายนอก จะต้องดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาในรอบแรก 14 มาตรฐาน 68 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับผู้เรียน มาตรฐานเกี่ยวกับการสอนของครู และมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหาร

แผนภูมิที่ 5 แสดงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547 : 13)

การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตามการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อมุ่งให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ผู้ประเมินภายนอกหรือคุณหมอโรงเรียนมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับการประเมินคุณภาพภายนอกจะนำไปสู่การเข้าถึงคุณภาพการศึกษาด้วยความเป็นกลาง เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง

แนวคิดและหลักการของการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินภายนอกของ สมศ. เป็นการประเมินโดยใช้รูปแบบ “กลไกสมิตรประเมิน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของสถานศึกษาเงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา
3. เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด
4. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง
5. เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ดังนั้น การประเมินคุณภาพภายนอกมีความสำคัญและมีความหมายต่อสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เฝ้าตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 2 เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

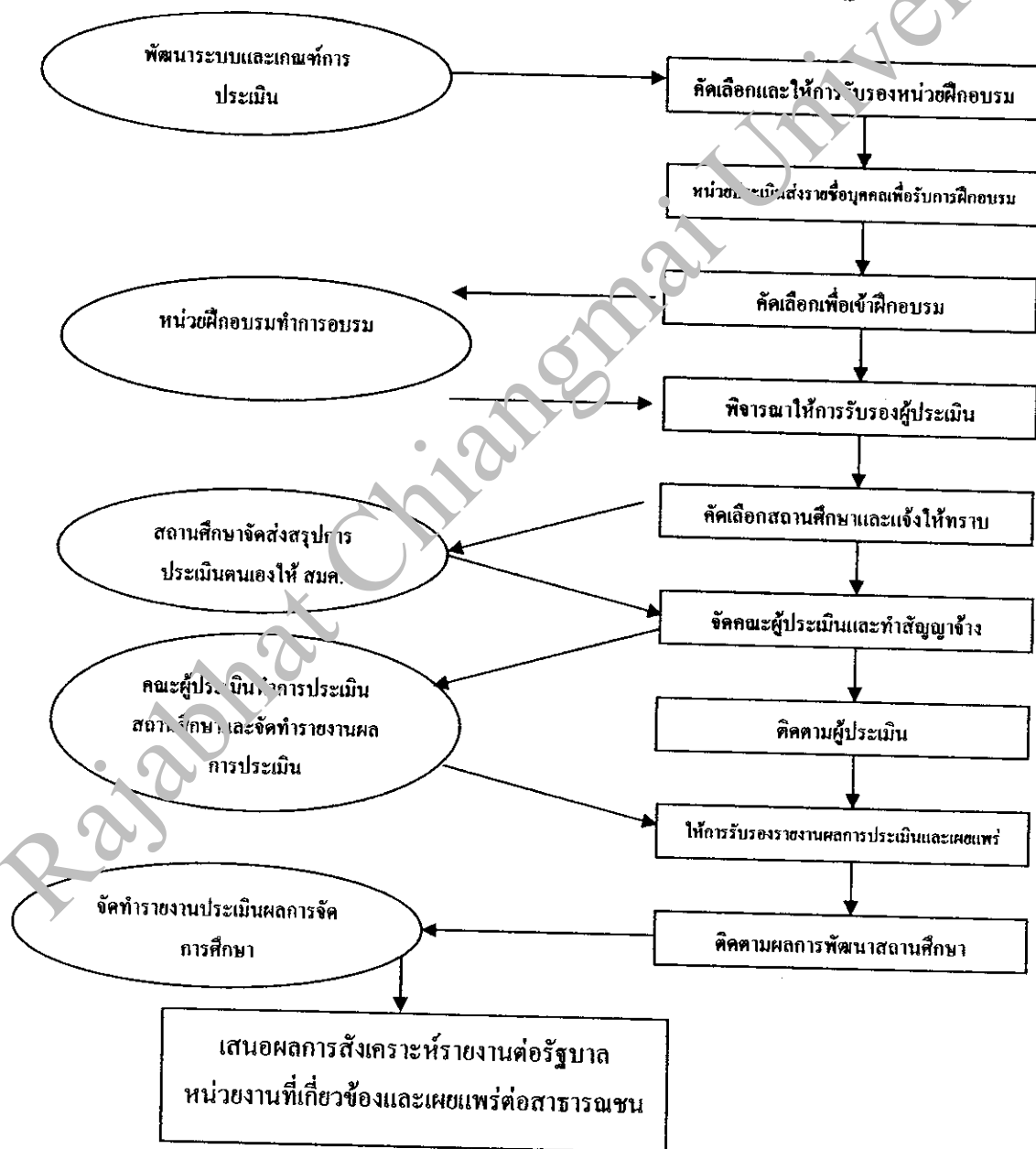
ประการที่ 3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่นมี

ข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

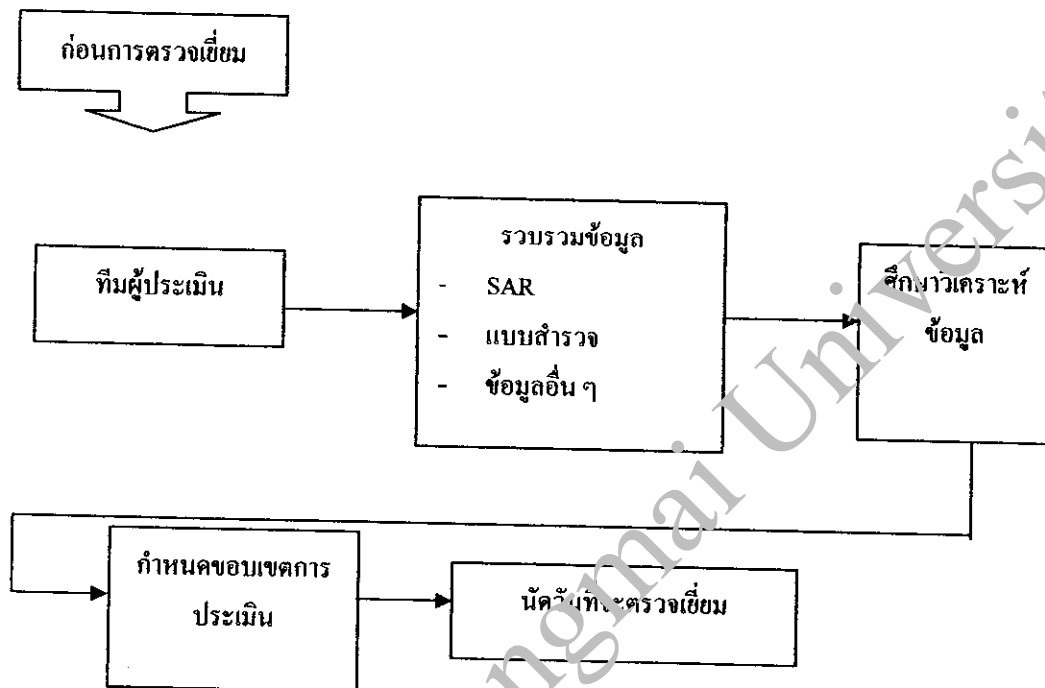
ประการที่ 4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภูมิที่ 6 แสดงกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

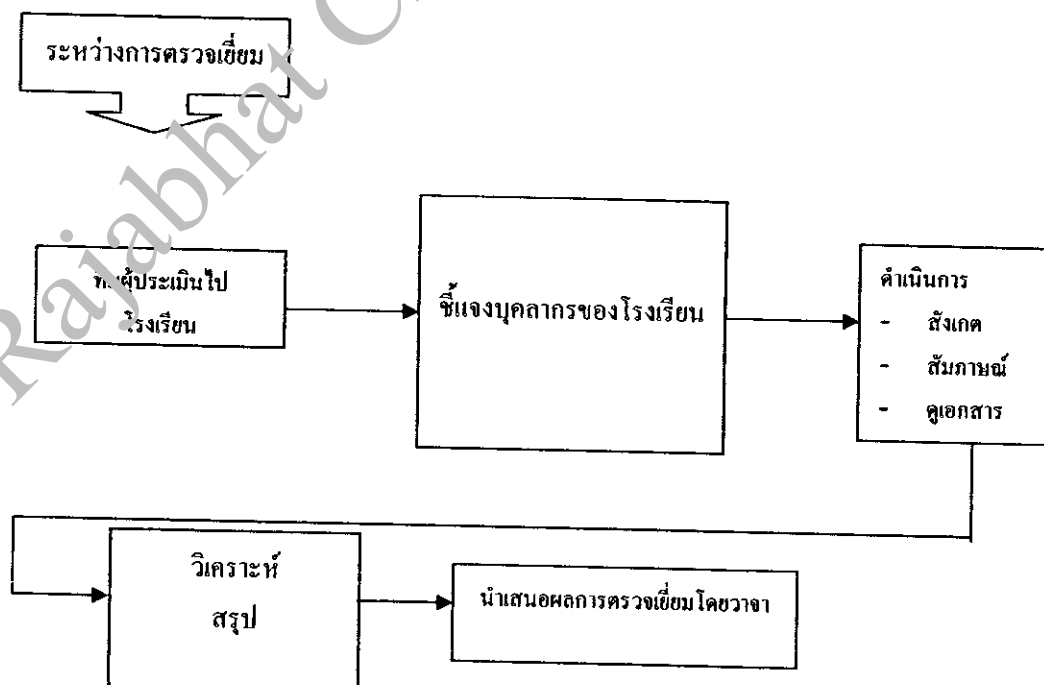

แผนภูมิที่ 7 แสดงการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

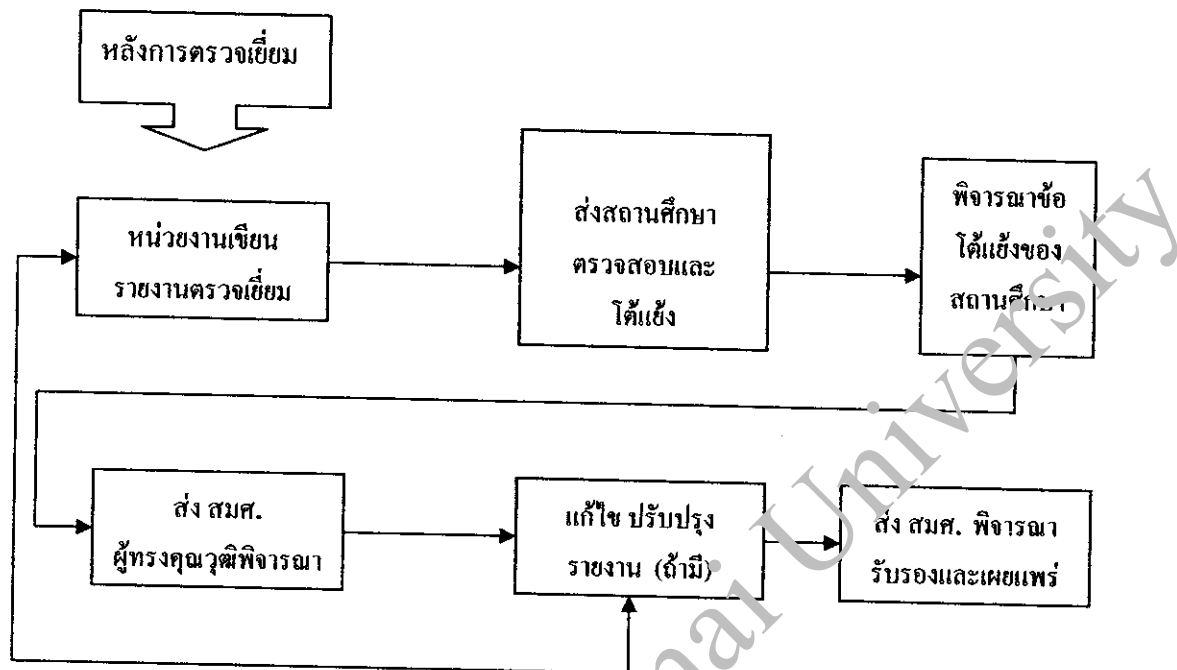
ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2545 : 126-128)

จากแผนภูมิ ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยม เป็นกิจกรรมที่คณะผู้ประเมินภายนอกต้องดำเนินการเมื่อได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประเมินสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยต้องการประสานงานกับสถานศึกษา วางแผนการตรวจเยี่ยม/แผนการประเมิน เตรียมความพร้อมก่อนการไปตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 ในระหว่างการตรวจเยี่ยม คณะผู้ประเมินภายนอก มีภารกิจในการพิจารณาพบทบทวนข้อมูล ในรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ยังไม่มีหลักฐานหรือยังไม่ชัดเจนพอ วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผล คุณภาพของการศึกษาแต่ละมาตรฐาน การศึกษา เพื่อการประเมินภายนอกตามเกณฑ์ที่กำหนด และสรุปจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา รับฟังข้อแนะแนะ และขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยม คณะผู้ประเมินภายนอกต้องร่วมกันจัดทำร่างรายงานการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบและทักท้วง หลังจากนั้นนำเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐาน และ ประเมินคุณภาพการศึกษา จะเห็นได้ว่าในทุกขั้นตอนของการประเมินภายนอกนั้น ผู้ประเมินมิได้ดำเนินการโดยลำพัง แต่จะต้องได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษา ในบรรยากาศของผู้ร่วมงานที่มุ่งช่วยเหลือกัน เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยปราศจากการสร้างแรงกดดัน และการแสดงอำนาจหรืออิทธิพล

4. มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้

มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ใช้เป็นกรอบในการประเมินมีทั้งหมด 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547 : 5 - 15)

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีคุณงามความดี และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1

ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
2. ผู้เรียนมีความประหยัด
3. ผู้เรียนมีความเกรงใจผู้อื่น เมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

มาตรฐานที่ 4

ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์
2. ผู้เรียนมีทักษะการคิดสังเคราะห์
3. ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดไตร่ตรอง
4. ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5

ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มี 8 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
2. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
3. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
4. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขภาพและพลศึกษา ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
6. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
7. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
8. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6

มาตรฐานที่ 6

ผู้เรียนมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มี 3 ตัวบ่งชี้

1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้ และเรียนจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนรักการอ่านและสามารถค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดและสิ่งต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9

ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มี 3 ตัวบ่งชี้

1. ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอน และผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้
3. ผู้เรียนรักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10

ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มี 5 ตัวบ่งชี้

1. ผู้เรียนเป็นน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข
2. ผู้เรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543)
3. ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น
4. ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมาไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12

ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีความชื่นชม และชอบกิจกรรมด้านศิลปะ
2. ผู้เรียนมีความชื่นชม และชอบกิจกรรมด้านดนตรี/นาฏศิลป์
3. ผู้เรียนมีความชื่นชม และชอบกิจกรรมด้านกีฬานันทนาการ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 5 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 13

สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหาร และระบบการบริหารงานอย่างเป็นระบบ
2. สถานศึกษามีการบริหารเชิงกลยุทธ์
3. สถานศึกษามีการบริหารโดยหลักการมีส่วนร่วม
4. สถานศึกษามีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14

สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
2. สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18

สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มี 8 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
2. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
3. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักจักวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
4. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่บูรณาการเชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะด้านต่างๆและแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความจริงของชีวิต รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องปฏิบัติในสังคมร่วมกับผู้อื่น
5. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยการทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
6. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้รับพัฒนาอย่างครบถ้วนทั้งด้านคนตรี ศิลปะ และกีฬา
7. สถานศึกษามีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
8. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและรักษาสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 20

ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์
2. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหาร
3. ผู้บริหารมีความสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ
4. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดี
5. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย
6. สถานศึกษามีการบริหารที่มีประสิทธิผลและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหาร

มาตรฐานที่ 25

สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มี 2 ตัวบ่งชี้

1. สถานศึกษามีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
2. สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 22 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 22

ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มี 10 ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของการจัดการศึกษา และเป้าหมายของหลักสูตร
2. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)
4. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)
5. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)
6. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)
7. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)
8. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์) ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)
9. ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง และอิงพัฒนาการของผู้เรียน มีการประเมิน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อคัดสรรผลการเรียน
10. ครูนำผลการประเมินการเรียนการสอนมาปรับการเรียน และเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 24

ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ
มี 6 ตัวบ่งชี้

1. ครูที่จบระดับปริญญาตรีขึ้นไป
2. ครูที่สอนตรง ตามวิชาเอก/โท
3. ครูได้รับพัฒนาในวิชาที่สอนไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมง/ปี
4. ครูที่ได้สอนตรงกับความถนัด
5. สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์ภาระงานสอน
6. สถานศึกษามีครูเพียงพอตามเกณฑ์ กค. (ศร 1305/466 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2545)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพของโรงเรียน
ดังนี้

จากการศึกษาการประเมินมาตรฐานโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่แบบมีส่วนร่วม
ของปิยะดา พูลทาจักร (2544) ได้ศึกษาพบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียน นักเรียนผ่านเกณฑ์ตามมาตรฐานคือ
นักเรียนมีความรู้ตามระดับการศึกษา มีความสามารถในการใช้ภาษาการคิดแก้ปัญหา การแสวงหา
ความรู้ การปฏิบัติงานชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยวิถีทางประชาธิปไตย มีสุขภาพทาง
กายตามเกณฑ์ มีคุณภาพ จริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อย่างมีความสุข และเห็นคุณค่าอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมและความภูมิใจในความเป็นไทย ด้านกระบวนการมาตรฐานที่ผ่าน
เกณฑ์ คือ โรงเรียนมีแผนแม่บทเครื่องมือในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้นักสาค
เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา จัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน ประสาน
ความร่วมมือจากฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน วางแผนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความ
ต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนรู้และทำงานร่วมกัน โดยเน้น
กระบวนการกลุ่ม จัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่ดี จัด
สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนครบทุกด้านอย่างค่อเนื่องด้วย
เครื่องมือ และวิธีการที่เหมาะสม ด้านปัจจัย มาตรฐานที่ผ่านเกณฑ์ คือมีการดำเนินงานด้านนักเรียน
ครู ผู้บริหาร โรงเรียน สภาพโรงเรียนแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสนับสนุนจาก
ชุมชน

สมาน โพธิ์ปัน (2545) ได้ศึกษาความพร้อมในการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในด้านปัจจัยผู้บริหาร

โรงเรียนมีความพร้อมด้านความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนการเรียนการสอน ด้านบริหาร โรงเรียน โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดทำแผนปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ส่วนที่ยังไม่พร้อมคือการจัดทำระบบตรวจสอบการประเมินตนเองด้านการเรียนการสอน โรงเรียนมีความพร้อมในการวางแผน การเรียนการสอน โดยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขส่วนปัญหาก็คือ การให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการเรียน

ในขณะที่ประมวล พลอยกมลชุนห์ (2545) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าโรงเรียนด้านการวางแผน การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี มีการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา และมีการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน ครูมีการใช้สื่อวัตกรรม ประกอบการเรียนการสอน สำหรับการประเมินตนเองมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของสถานศึกษาประจำปี แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา

ส่วนบทิตร วิทยาวิโรจน์ (2545) ได้ศึกษาความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยมีความพร้อม แต่พบกับปัญหาและอุปสรรค คือ ด้านปัจจัย โรงเรียนขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและขาดแคลนงบประมาณ ส่วนด้าน กระบวนการคือ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านผู้เรียนคือ ผู้เรียนมีฐานะยากจน

นอกจากนี้ นิรันดร์ คำวงศ์ปิ่น (2546) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินตนเองของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาถึงอำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประเมินตนเองของโรงเรียนในด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัยมีการปฏิบัติในทุกกิจกรรม สำหรับปัญหาที่พบคือ โรงเรียนขาดแคลนสื่อที่ทันสมัย นักเรียนขาดความรับผิดชอบ โรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงตามสาขาวิชา และครูทำงานด้านอื่นมากกว่าการสอน

ส่วนจารึก แก้วบุญปัน (2546) ได้ศึกษาความพร้อมการรับการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความพร้อมปานกลางในการรับการประเมินคุณภาพภายนอกทั้ง 3 ด้าน ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย เมื่อพิจารณาแต่ละมาตรฐานพบว่า โรงเรียนมีความพร้อมมากในเรื่องผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และครูมีคุณวุฒิ ความรู้

ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ และพบว่าโรงเรียนมีความพร้อมน้อยในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดใคร่ครวญและมีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ส่วน พิจิตวรรณ พุทธรักษ์ (2546) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อการรับการประเมินคุณภาพภายนอก ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอน ได้มีการดำเนินการในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ 4 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย และการรายงานประเมินตนเองจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการได้ในระดับดีในบางเรื่องเท่านั้น สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจาก ผู้บริหารขาดความมีภาวะผู้นำ ขาดการดูแลกำกับติดตามงานเกือบทุกด้านขาดประสิทธิภาพในด้านบริหารจัดการ งานการเรียนการสอน ขาดการนิเทศการศึกษา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนการสอน มีการสอนโดยยึดแบบเดิม คือการสอนแบบบรรยาย ขาดการนำสื่อวัสดุอุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน และที่สำคัญคือ สอนโดยไม่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนไม่รู้จักคิดวิเคราะห์ ขาดการประเมินตามสภาพจริง ด้านสภาพปัญหา ต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุนและขาดบุคลากรที่วุฒิการศึกษาตรงตามวิชาที่สอน ทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพขาดแหล่งการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

ศุภฤดี โยเหลา (อ้างใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546 : 273) แนวทางการปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่า จะบรรลุเป้าหมาย ต้องส่งเสริมให้ครูได้รับรางวัล รข้อมูลด้านประกันคุณภาพการศึกษา มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพให้มาก ๆ และมองเห็นประโยชน์ของการประกันคุณภาพในทางแง่บวก ในขณะที่เดียวกันคณะกรรมการ โรงเรียนต้องเป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับวางระเบียบข้อจากครูและต้องสามารถวางระบบการทำงานได้ดีพร้อมทั้งผู้บริหาร โรงเรียนต้องมุ่งความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ให้อิสระทางความคิด ให้ความสนใจในการติดตามผลงาน ชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และครูมีความรักต่อการเป็นครู และรักเด็กอย่างจริงใจ ครูมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการแบ่งงานกัน การที่โรงเรียนจะประสบผลสำเร็จในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ต้องมีปัจจัยอย่างน้อย 2 ด้าน คือ

1. ด้านบรรยากาศในการทำงานทุกระดับ ต้องมีความร่วมมือ ยอมรับ วางใจให้อำนาจตัดสินใจระหว่างชุมชนในโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน
2. ด้านความรู้ ทักษะ ความรู้สึกพอใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับกรรมการโรงเรียนและครูอาจารย์ โดยปัจจัยในข้อแรกเป็นพื้นฐานและเมื่อเพิ่มปัจจัยข้อสองเข้าไปความสำเร็จของโรงเรียนด้านการประกันคุณภาพจะเกิดขึ้น

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษาต้องการมีการประกันคุณภาพในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยส่งผลถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม รู้จักวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักพึ่งตัวเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งกระบวนการประกันคุณภาพได้ดำเนินตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งแต่ละสถานศึกษาต้องดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยจัดให้มีกระบวนการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการทำวิจัย เพื่อทราบปัญหา และแนวทางแก้ไข จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอกับสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยจากการดำเนินดังกล่าวทำให้สถานศึกษามีความพร้อมในการรับรองประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา